

**Miljö- och
samhällsbyggnadsförvaltningen**
Sara Johansson

2024-09-16

Dnr SBN 2022-304
Dnr KS 2024-747

Samhällsbyggnadsnämnden

Åtgärdsprogram för partiklar PM10 i Linköpings kommun, antagande

Förslag till samhällsbyggnadsnämndens beslut

1. Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens förslag tillstyrks.
2. Handlingsplan för partiklar, PM10, 2021–2026 (SBN 2020-10-21, §181) upphävs under förutsättning att kommunfullmäktige antar Åtgärdsprogram för partiklar, PM10, 2024-2030.

Förslag till kommunstyrelsens beslut

1. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens förslag tillstyrks.

Förslag till kommunfullmäktiges beslut

1. Åtgärdsprogram för partiklar, PM10, 2024–2030 antas.

Ärende

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen har tagit fram ett förslag på åtgärdsprogram för partiklar, PM10 som innehåller åtgärder som ska säkerställa att miljökvalitetsnormen för PM10 inte överskrids på Hamngatan.

Medlemsländerna i EU är skyldiga att klara miljökvalitetsnormerna som är gränsvärden. Luftkvalitetsförordningen (SFS 2010:477) anger att miljökvalitetsnormen för PM10 är en gränsvärdesnorm. Under våren 2022 överskreds miljökvalitetsnormen för PM10 totalt under 42 dygn på Hamngatan i Linköping.

I och med överskridandet av miljökvalitetsnormen yttrade Naturvårdsverket den 16 maj 2022 att ett nytt åtgärdsprogram behöver upprättas för att miljökvalitetsnormen för PM10 ska kunna följas i Linköpings kommun. Åtgärdsprogrammet ska redovisas till Naturvårdsverket senast den 30 november 2024.

Åtgärdsprogrammet har varit föremål för samråd under perioden 27 mars till 27 maj 2024.

Under samrådstiden kom det totalt in 24 yttranden. De inkomna synpunkterna berör huvudsakligen ambitionsnivån, val av åtgärder och prioriteringsordningen av åtgärder. Val av åtgärder och tidsplan grundas på

effekt och politisk prioritering. I förvaltningens avvägning av dubbdäcksförbud och tillgänglighet är bedömningen att andra åtgärder ska testas först innan dubbdäcksförbud införs.

Åtgärder med låg effekt (grönska) och åtgärder som riskerar att ha negativ miljöpåverkan (spolning av vatten) har valts bort från åtgärdsprogrammet. Åtgärdsprogrammet kvarstår utan ändringar efter samrådet.

När åtgärdsprogram för PM10 antas i kommunfullmäktige ersätter programmet kommunens gällande handlingsplan för partiklar, PM10 2021–2026.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Åtgärdsprogram för partiklar PM10 i Linköpings kommun, antagande 2024-09-16

Förslag till åtgärdsprogram för partiklar, PM10 2024–2030

Bilaga 1 - Underlagsutredning till åtgärdsprogram för PM10 i Linköping, SLB-analys, november 2023

Bilaga 2 - Konsekvensanalys av åtgärder

Bilaga 3 - Undersökning om åtgärdsprogrammet kan antas medföra betydande miljöpåverkan

Bilaga 4 - Samrådsredogörelse

Bakgrund

Det finns tydliga samband mellan luftföroreningar och negativa effekter på människors hälsa. I Sverige beräknas luftföroreningar årligen orsaka ungefär 6 700 fall av för tidig död. Partiklar anses idag vara de luftföroreningar som påverkar människors hälsa mest.

EU:s luftkvalitetsdirektiv anger gränsvärden och målvärden för hur förorenad luften får vara och hur luftkvaliteten ska övervakas. Dessa värden, de så kallade miljökvalitetsnormerna (MKN), syftar till att skydda människors hälsa och miljön. Miljökvalitetsnormerna anger den lägsta godtagbara luftkvaliteten som är praktiskt möjlig att uppnå. Miljökvalitetsnormen för PM10 (dygnsmedel) är 50 µg/m³ luft. Det är tillåtet att överskrida miljökvalitetsnormen för PM10 (dygnsmedel) max 35 gånger per år. Det 36:e dygnet som miljökvalitetsnormen överskrids följs inte lagstiftade gränsvärden.

I samband med överskridandet 2022 beställde kommunen en utredning för att undersöka vad som orsakat den höga halten skadliga partiklar i luften. Utredningen visar att det är mycket trafik i samband med väldigt torrt väder som mest troligt orsakade överskridandet. Det regnade inte en enda dag i mars 2022. I vanliga fall sköljs partiklar bort från vägbanan när det regnar. Vid torrt väder, likt våren 2022, virvlar partiklarna istället upp i luften. Även om våren år 2022 var extremt torr ska kommunen säkerställa att det finns marginaler så att miljökvalitetsnormen följs även år med torr väderlek.

Kommunen har tidigare haft ett åtgärdsprogram för PM10 (2014–2020) eftersom miljökvalitetsnormen överskreds på Hamngatan 2011. Kommunen har därför redan infört flera åtgärder för att minska PM10-halten på kommunens högt trafikerade gator. Åtgärder som används idag hör till kategorierna driftåtgärder (städning, dammbindning m.m.) och informationsåtgärder (kampanj om att köra dubbfritt m.m.).

Länsstyrelsen i Östergötland och boende på Hamngatan har efterfrågat fler verk samma åtgärder för att förbättra luftkvaliteten. Som underlag till det här åtgärdsprogrammet anlitade Linköpings kommun luftexperterna SLB-analys för att utreda vilka ytterligare åtgärder som kan genomföras, i kombination eller enskilt, för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för PM10 inte överskrids i kommunen.

Resultat från SLB-analysutredning diskuterades på en workshop med deltagare från miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Länsstyrelsen i Östergötland och SLB-analys. Utredningen och efterföljande dialog visar att det bara finns ett genomförbart åtgärdspaket med tillförlitliga effektberäkningar som säkerställer att kommunen inte överskrider miljökvalitetsnormen för PM10.

Enligt experternas beräkningar behöver flera åtgärder införas på Hamngatan för att klara lagstiftade gränsvärden:

- Sänkt hastighet – minus 10 km/h
- Dubbdäcksförbud på del av Hamngatan
- Minskat trafikflöde med 10 %

Observera att utredningen från SLB-analys beräknar åtgärdernas effekt utifrån nu gällande gränsvärden. EU-kommissionen har arbetat fram ett förslag till nytt luftkvalitetsdirektiv som bland annat tar hänsyn till WHO:s forskning utifrån hälsopåverkan och nya riktlinjer för luftkvalitet. För partiklar föreslås gränsvärdet för dygnsmedel skärpas från 50 till 45 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ luft och max 18 överskridanden per år istället för 35. Det innebär att arbetet med att förbättra luftkvaliteten kan behöva intensifieras ytterligare inom några år.

Baserat på SLB-analys föreslagna åtgärder togs sju åtgärder fram till föreslaget åtgärdsprogram:

- Test av vakuumsug
- Optimerad dammbindning
- Optimerad städning
- Sänkt hastighet på Hamngatan
- Halkbekämpning
- Dubbdäcksförbud på del av Hamngatan och minskat trafikflöde
- Kommunikation om luftkvalitet och hälsa

Dubbdäcksförbud är en åtgärd som har visat sig ha god effekt i andra kommuner och bedöms av experter vara den mest effektiva åtgärden för att förbättra luftkvaliteten. Åtgärdens positiva effekt har vägts emot att Hamngatan är en del av centrumringen och trafiken leds dit för att nå viktiga målpunkter i city. Det innebär att många invånare påverkas av ett beslut om dubbdäcksförbud. Därför ska övriga åtgärder i åtgärdsprogrammet utvärderas innan ett dubbdäcksförbud beslutas på Hamngatan. Kommunen planerar att fatta beslut om dubbdäcksförbud år 2028 om inte redan införda åtgärder kan säkerställa att miljökvalitetsnormen för partiklar följs.

Linköping, liksom vissa andra städer i Sverige, har vid upprepade tillfällen överskridit miljökvalitetsnormer för luft. Sveriges överskridanden har lett till ett ärende hos EU-kommissionen. Om miljökvalitetsnormerna inte klaras kan det leda till att EU-domstolen beslutar om utdelande av vite för Sverige.

Kommunen har genomfört en undersökning av om åtgärdsprogrammet kan antas medföra betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 3 § miljöbalken. Åtgärdsprogrammet har upprättats för att förbättra luftmiljön och miljöpåverkan är till största del positiv. Liksom flera andra kommuner bedömer Linköpings kommun därför att åtgärdsprogrammet inte innebär en betydande miljöpåverkan.

Ett åtgärdsprogram för att efterleva miljökvalitetsnormer ska samrådats med myndigheter, kommuner, organisationer, verksamhetsutövare, allmänheten och övriga som berörs av åtgärdsprogrammet under minst två månader enligt Miljöbalken 5 kap § 7. Efter samrådet kommer synpunkterna sammanfattas och bemötas i en samrådsredogörelse.

Ekonomiska konsekvenser

För att genomföra åtgärderna i åtgärdsprogrammet krävs en viss omfördelning av budget för bland annat driftåtgärder samt personalresurser. Åtgärderna som föreslås bedöms kunna hanteras inom befintlig budget. Utvärdering av åtgärder kan bli kostsamma vissa år. Kommunen har ansökt om och fått bidrag för utvärdering av vakuumsug 2024 via Östra Sveriges luftvårdsförbund där Linköpings kommun är medlemmar.

Kommunala mål

Åtgärdsprogram för partiklar, PM10 i Linköpings kommun behövs för att uppfylla Luftkvalitetsförordning 2010:477. Naturvårdsverket gör bedömningen att ett åtgärdsprogram behöver upprättas i Linköpings kommun.

Ärendet är i enlighet med:

- Kommunens övergripande mål om "en ledande kommun i miljö- och klimatarbetet"

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Män, kvinnor och barns hälsa påverkas alla positivt av lägre exponering av partiklar.

Samråd

Länsstyrelsen i Östergötland har varit involverade i processen att ta fram åtgärdsprogrammet genom deltagande på vissa möten. Åtgärdsprogrammet har varit föremål för samråd under perioden 27 mars till 27 maj 2024. Samrådet annonserades i Östgöta Correspondenten och på kommunens hemsida. Boende längs Hamngatan informeras via brev. Under samrådstiden fanns samrådshandlingen att hämta hos Kontakt Linköping på huvudbiblioteket. Handlingen fanns även tillgänglig digitalt på kommunens webbplats.

Uppföljning och utvärdering

Programmet kommer att följas upp årligen av Samhällsbyggnadsnämnden och resultatet ska presenteras på kommunens webbplats.

Kommunledningsförvaltningens helhetsbedömning

Endast för kommundirektören.

**Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om
medbestämmande i arbetslivet**

"MBL-information eller förhandling är inte påkallad."

Kommunledningsförvaltningen

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Paul Håkansson

Leif Lindberg

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen